

ELS PAGESOS I EL MERCAT DELS VINS AL PENEDEÈS (1890-1936).

UN CONGLOMERAT D'INTERESSOS

Antoni Saumell Soler

Universitat Pompeu Fabra

La participació dels petits i mitjans viticultors de les comarques penedesenques en la dinàmica dels mercats dels vins durant el primer terç del segle XX respongué a la necessitat intrínseca d'una viticultura comarcal plenament integrada als circuits comercials capitalistes. Les economies pageses havien de fer front a la monetització de les seves collites enmig d'una conjuntura difícil marcada per la sobresaturació dels mercats mundials dels vins. L'especificitat del fenomen cooperatiu vitivinícol penedesenc caracteritzat per un potencial socioeconòmic molt baix marcà la trajectòria global de les estratègies productives i comercials assumides per la majoria dels viticultors de la contrada que es decantaren per la via individual tant pel que fa a l'elaboració com pel que respecta a la comercialització dels vins.

L'escadussera implantació del cooperativisme vitivinícol impedí la seva consolidació com a estratègia alternativa pel que fa a la comercialització dels vins. Diversos factors contribuïren a fer realitat aquest fet. D'una banda, la majoria dels viticultors més acomodats restaren al marge dels sindicats i apostaren per modernitzar els seus cellers de vinificació. De l'altra, cal esmentar un conjunt de mancances estructurals dels propis cellers cooperatius de caire organitzatiu, social i financer que combinades amb l'efecte pervers ocasionat per la crisi vinícol i el règim d'oligopoli que mantenien a nivell comarcal uns grans comerciants de vins força interessats en desactivar qualsevol estructura productiva i comercial que els pogués fer ombra, acabaren per barrar el pas a una major expansió del fenomen associatiu. Els cellers cooperatius apostaren per la modernitat en els processos d'elaboració però no aconseguiren tirar endavant una estratègia equivalent pel que fa a la comercialització dels vins. L'adopció de noves tecnologies de vinificació podia contribuir a millorar el producte comercial (els vins) però l'aposta per sistemes de venda de vi a l'engròs a través dels comerciants de la contrada convertia els sindicats gairebé des dels inicis en corretges de transmissió del sistema comercial vigent.

El panorama que acabem d'esbossar contrasta força amb el desenvolupament que aquest moviment associatiu gaudí a d'altres comarques catalanes i a alguns dels principals països vitivinícoles veïns com ara França o Itàlia. La fallida de les expectatives posades en unes entitats que s'havien fundat, sobretot, per a fer front al problema de la comercialització del vi, suposà un important escull per a un major desenvolupament d'aquest model associatiu en un moment històric en que es feia evident la necessitat d'instruments vàlids per afrontar els reptes d'uns mercats capitalistes en expansió. En conseqüència, la via individual s'imposà per diversos factors: hi havia una tradició ben arrelada al Penedès pel que fa a l'elaboració autònoma dels vins. La consolidació de la petita i de la mitjana propietat a la contrada després de la fil·loxera també jugà a favor. La política dels grans comerciants de la contrada, interessats en preservar la dispersió de l'oferta i poc proclius a l'establiment d'una política de control de la producció dels vins naturals de la zona també reforçà la independència dels pagesos. Un altre factor fou l'exemple assumit pels pagesos del que feien els propietaris als seus cellers. Alhora, l'oferta de maquinària de vinificació a preus relativament assequibles i l'existència de tallers de construcció propers estimulà també la resposta individual pel que fa a la producció i a la comercialització dels vins. Finalment, les notícies ben poc engrescadores que arribaven dels sacrificis que implicava ser soci d'un sindicat i, sobretot, que els avantatges comercials a l'hora de vendre el vi no resultaven substancials pel fet d'haver ingressat a un celler cooperatiu, també contribuïren a inclinar la balança a favor de l'individualisme productiu i comercial i en contra de l'associació.